

Aigües Encantades

Comentari: Temes i personatges

El tema principal d'aquesta obra de Joan Puig i Ferrer és el progrés, les diferents actituds dels habitants del poble respecte del progrés. L'Amat, un dels cacics més importants del poble, molt religiós i amb unes idees tradicionalistes molt clares té una opinió que el progrés és una falta de respecte a les persones ja que les idees modernes ataquen directament als valors, per ell, més importants, la família i la religió. Això li provoca un enfrontament molt fort amb la seva filla Cecília, que té unes idees totalment contràries. L'Amat té aquestes reaccions en contra del progrés perquè, en part, les noves idees li podrien comportar perdre la seva bona posició al poble. Està, també molt preocupat pel què diran i això accentua més les seves opinions. Quan el Foraster arriba al poble amb la idea de canalitzar les aigües de la verge per paliar la sequera que pateix el poble, l'Amat no vol ni sentir-ne parlar. Com he dit abans, per ell la religió és molt important i aquesta idea l'ataca directament. Creu, i ho diu, que el que vol el Foraster és destruir les seves creences i atacar el poble, en comptes de fer-li un bé. Ell es troba entre el grup de gent (majoritari) que està en contra del Foraster, entre el grup de gent que dona suport a que se l'apedregui... A més com que la Cecília ha estat estudiant i, evidentment, és allà d'on a tret les noves idees, l'Amat està més que enfadat per la classe d'educació que rep a ciutat, i dona tota la culpa d'aquestes opinions a la mala vida de la ciutat.

Pel que fa a la Cecília, trobem una molt clara contraposició amb el seu pare a causa, sobretot, de la seva estada a la ciutat per estudiar per mestra. Ara arriba al poble amb idees noves que no són ben vistes per la població. En ella trobem la personificació de les idees modernistes que defensava Ferrer. Creu en la modernització i sobretot en la possibilitat de canviar aquella societat, que ella creu antiquada, amb fets i no només amb pensaments. El Foraster és amic seu, o potser alguna cosa més. Està totalment a favor seu i això, junt amb moltes altres discrepàncies és el que l'enfronta amb el seu pare. Fins i tot s'escapa de casa seva per poder estar al costat del seu amic quan intenta exposar les seves opinions respecte la sequera.

El Foraster, un enginyer arribat de la ciutat porta al poble la solució per a la sequera que pateixen però, el fet d'haver de tocar els Gorgs de la Verge no fa gens de gràcia als vilatans. A l'inici del seu discurs tothom hi està en contra, l'escriu i el xiulen però un cop han sentit els seus arguments i abans de la interrupció de l'Amat i en Joan, l'alcalde, sembla que comencen a veure com a positiva la solució del Foraster. En ell trobem també la personificació del moviment modernista regeneracionista, encara que no personificat en un artista sinó en un enginyer. En Romanill és també un personatge modernista regeneracionista, encara que una mica especial. Està a favor d'actuar, de fer coses però no és tant radical com els altres dos. Seguint amb els personatges modernistes trobem en Vergés, mestre, el Sr. Vicenç, veterinari i altres pastors. Tots aquests, però, els hauriem de situar en la branca estilista del modernisme. Tenen idees modernistes però tenen por d'actuar. Són dels primers que arriben a casa d'en Romanill per escoltar el discurs del Foraster. Tots parlem molt i critiquen els cacics i la resta del poble però no actuen, com acabo de dir, tenen por.

...

CECÍLIA: I vostè, Vergés, faci un esforç! Vostè a qui els grans ideals li fan rodar el cap, faci l'obra que jo no puc fer... Amb paciència, amb constància, cada dia, cada instant, amb els petits faci l'obra del mestre de l'avenir...

VERGÉS: Ho provaré... sí. (...)

CECÍLIA: Vostè no ho farà...

... (1)

A l'altra banda de la balança hi trobem, per exemple, Mossèn Gregori, que, com a religiós que és defensa les tradicions i la religió per damunt de tot, i, no comprèn (o no vol comprendre) perquè volen fer malbé les aigües sagrades. Posa tots els impediments que pot perquè el discurs no es faci per por de que el Foraster pugui convèncer als vilatans i se li puguin posar en contra.

...

MOSSÈN: Déu ens il·lumini a tots. Després d'un acte tan hermós com el d'aquesta tarda, ve el dimoni a semblar les seves tempestats. (Referint-se al Foraster)

... (2)

En Joan és l'alcalde del poble i, en un principi, te idees contraries al progrés però és l'únic personatge les idees del qual evolucionen. A mida que la funció avança es mostra més favorable a les noves idees del Foraster i sembla d'acord amb la canalització dels Gorgs. Això fa que la seva esposa, l'Amat, el mossèn, etc. se sorprendin molt i l'acusin de traïdor. Podríem dir que la seva posició evoluciona a idees més modernistes en una vessant força regeneracionista, ja que, fins i tot, arriba a anar a buscar al Foraster allà on s'amaga després de l'atac.

Per últim podem parlar de la Juliana, la dona de l'Amat i mare de la Cecília. Ella té unes idees tradicionalistes, no ha llegit, no ha estudiat i, té les idees que li han inculcat els pares i el marit. Però l'amor per la seva filla fa que es plantegi les noves idees i que pensi que potser no són tant dolentes. A més les idees que porta la Cecília no són referents, només a la societat sinó que duu unes reflexions sobre el masclisme i el paper de la dona molt novedoses i estranyes per la gent del poble. Això ens porta a parlar d'un dels altres temes importants de l'obra, el masclisme i el paper de la dona ala família i la societat.

La Cecília està totalment en desacord amb l'actitud del seu pare respecte de la seva dona, igual com amb l'actitud passiva de la seva mare davant el tracte del seu marit. Aquesta actitud de la Cecília, de qüestionar les actituds i pensaments del seu pare en aquest tema tant tabú en aquella època, contribueix al tensament de la seva relació. Ell és un home fet a l'antiga i, per tant, per ell, el tracte respecte de la seva dona no és com a igual. Ell és qui mana a la casa, ell és qui pren les decisions i s'enfada molt quan la Juliana no li fa cas en qüestions referents a la Cecília.

...

AMAT: No li preguntis res, no diguis res, tu. Vosaltres, les mares, no teniu autoritat, no us feu respectar, no sabeu pujar els fills... (...)

CECÍLIA: Sí... veieu...? La mare ja tremola veient-vos enfadat. En lloc d'inspirar amor, feu pos... aquesta és l'autoritat dels homes, dins la casa. Però la mare no em donarà la raó a mi... no pot. L'heu dominada, l'heu reduïda a res... Una dona no és res amb homes com vosaltres... Ens mateu l'ànima, si no ja no ens voleu, som dolentes...

... (3)

La Juliana, en canvi, al principi te una actitud molt passiva, igual com en el tema del progrés, però amb l'arribada de la seva filla comença a veure que el tracte que rep de l'Amat no és l'adequat.

Les actituds de la Juliana i l'Amat venen, també, molt determinades pel tema de la religió. Aquesta te unes tradicions de per sí força masclistes i, com que estan molt influenciats per ella, són molt religiosos, els seus costums se'n ressenten. Per ells la religió és molt important i és una de les raons per les que no accepten les idees renovadores del Foraster. El que aquest vol fer per remeiar el problema de la sequera és canalitzar els

Gorgs de la Verge, unes aigües sagrades pel poble perquè deien que allà havia aparegut la Verge i, és clar, tant ells com la resta del poble no ho poden acceptar, inclús ho consideren com una mena de bogeria. A l'inici de l'obra s'estan duent a terme unes celebracions per demanar pluja a Déu, i l'Amat s'enfada tant amb la seva filla perquè no hi ha anat que arriba a amenaçar-la i també critica al mestre que tampoc ha anat a l'església.

...

JULIANA: No es per la fe, gràcies a Déu.

VERGÉS: Amb el permís de tots me'n vaig.

AMAT: Sembla que no li agradi, sentir parlar d'això?

VERGÉS: I ara! Per què no?

CECÍLIA: I sigui franc, home!

JULIANA: Vostès, els joves, no tenen respecte per res... el passat, els costums antics... se'n riuen, d'això...

... (4)

Dintre d'aquest personatges intransigents i tant religiosos trobem també la Trinitat, la dóna de l'alcalde. Ella, igual com l'Amat i la Juliana és una gran devota i les celebracions religioses són, per ella molt importants i també considera un ultratge les idees de la Cecília i el Foraster. Després, amb l'inici de canvi del seu marit no el pot comprendre. Aquest, en Joan és un cas especial com he dit abans. En el fons té unes idees renovadores i força modernistes però la gent, el seu càrrec i tot plegat fa que no pugui exterioritzar-les o que fins i tot no se'n adoni. Amb l'arribada del Foraster aquestes opinions afloren i comença a qüestionar-se la importància de la religió. Coincideix amb la Cecília i d'altres que és un impediment per al progrés, encara que per la seva condició de persona pública no pugui demostrar aquesta actitud. No obstant, en l'escena de casa d'en Romanill, durant el discurs del Foraster es comença a entreveure l'evolució ideològica d'en Joan.

L'actitud més radical respecte aquest tema la té, evidentment, el mossèn. Arriba, fins i tot, a dir o insinuar que les actituds dels regeneracionistes, podríem dir, són cosa del diable i que Déu els redreçarà. La seva mentalitat és molt tancada i no pot acceptar novetats, encara que siguin per millorar. El que tampoc pot tolerar és que hi hagi gent que no vagi a missa. Ell creu que no anar a missa ni a les celebracions religioses és pecat, com creuen, de fet, tots els religiosos.

La Cecília també té unes opinions i una actitud molt concretes respecte la

religió. Veu aquest fanatisme com una cosa molt absurda i sense gaire sentit. Creu que és un impediment per al progrés tant personal com industrialment parlant. No troba sentit a totes aquestes celebracions que fan al poble per demanar pluja, etc. Molt a prop seu hi ha en Vergés. Ell tampoc va a missa ni a les celebracions però té una mentalitat una mica diferent a la Cecília.

...

CECÍLIA:(...) Ve de les pregàries, vostè?

VERGÉS: No(...) No ha quedat ni una anima al poble fora de vostè i jo...i algun vell. És una cosa tonta, si vostè vol, però commovedora...

(...)

CECÍLIA: Els meus pares m'hi volien fer anar. No saben prou com les detesto aquestes comèdies religioses...!

VERGÉS: I no obstant això, em pot creure, Cecília, era un espectacle poètic.

... (5)

Com veiem en el fragment, hi troba poesia, bellesa en aquestes celebracions, cosa que la Cecília no. Aquests dos personatges, la Cecília sobretot, tenen aquestes idees contràries a la religió per culpa del tema del caciquisme, sempre recolzat per l'església.

El modernisme és un moviment força burgès però no partidari de les divisions de classes i el que propugna aquest sistema polític és precisament això. Hi ha dos o tres homes ben situats econòmicament al poble que són els que realment hi manen. En aquest cas estaríem parlant de l'Amat i en Joan. És possible que una de les raons per les que l'Amat és tant religiós i tradicionalista sigui per poder conservar aquest poder i els favors del mossèn.

El Foraster és l'únic personatge que parla explícitament d'aquest tema a l'obra.

...

FORASTER: (...) És cert que em podria adreçar als quatre o cinc forts propietaris del poble... i al senyor Rector, però he preferit dirigir-me a tots en un lloc públic. (...)

... (6)

No creu que la força la tinguin els cacics sinó que amb la força del poble és amb la que aconseguirà els seus propòsits. També seria interessant comentar l'actitud de la Trinitat. Encara que no parli explícitament del tema ni hi faci referències, crec que la seva reacció davant el canvi del seu marit ve força determinada per aquest tema. Penso que creu que si en Joan canvia d'actituds poden perdre la seva bona posició.

Per últim crec que també s'hauria de comentar, encara que no és un tema del que parli l'obra, la influència d'Ibsen en l'obra de Joan Puig i Ferrer. Ferrer era un gran coneixedor de l'obra d'aquest autor alemany i, especialment en aquesta obra, es veu clarament la seva influència. El tema del masclisme i el paper de la dona el trobem representat en la seva obra *Casa de nines* on una noia s'escapa de casa. I el tema del progrés i l'artista modernista en contra de tot un poble el tracta Ibsen en la seva obra *Un enemic del poble*, on un metge descobreix que les aigües del balneari que alimenta el poble estan contaminades. Així podem veure la gran influència d'aquest autor alemany en l'obra de Ferrer.

Relació de cites

(1) Tercer acte, pàg. 123 (*Aigües Encantades*, Joan Puig i Ferrer, Ed. El Cangur)

(2) Primer acte, pàg. 55

(3) Tercer acte, pàg. 112 i 114

(4) Primer acte, pàg. 42

(5) Primer acte, pàg. 32

(6) Segon acte, pàg. 81 i 82

-->[Author:m]

..... Aigües Encantades

5